

будівлі на загальну кошторисну вартість її будівництва. Науковий вісник будівництва. 2014. № 4. С. 214-217.

2. Кісельов К. Ю. Принципи формування сучасних універсальних промислових будівель. Науковий вісник будівництва. 2014. № 4. С. 50-53.

Рубан Л.І.

доктор архітектури, доц.

ВСП «Інститут інноваційної освіти КНУБА»

Марунчак Б.Ю.

Мяtko М.М.

магістранти

ВСП «Інститут інноваційної освіти КНУБА»

ІСТОРИЧНІ ЗМІНИ У ПРОСТОРОВОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ БАСЕЙНУ ДНІПРА ЗА ОСТАННІ СТО РОКІВ

Сучасний просторовий розвиток територій басейна Дніпра пов'язаний з розробкою конструктивної гіпотези еколого-містобудівного розвитку Придніпров'я. Дніпро є головною водною артерією країни, до басейну якої належить майже 50 % території держави.

На початку ХХ ст. довжина Дніпра у природних умовах становила 2285 км, басейн займав 531 817 км² (за іншими даними – 504 тис. км²). Це четверта за довжиною (після Волги, Дунаю та Уралу) і третя за площею басейну річка Європи (після Волги й Дунаю). В межах України Дніпро має довжину 981 км, з площею водозбору 289 тис. км² (за іншими даними – 291,4 тис. км²). В Україні знаходиться близько 58 % водозбірної площі річки [1, 2, 3].

Велика трансформація, що призвела до якісної зміни просторового планування річкового басейну Дніпра, розпочалася у 1927 році з початком будівництва першої гідроелектростанції на річищі – ДніпроГЕСу у м. Запоріжжя. За 50 років річище Дніпра було зарегульовано 6-ма водосховищами при Київській ГЕС (м. Вишгород) (1964-68 рр. будівництва), Канівській ГЕС (м. Канів) (1963-1975 рр.), Кременчуцькій ГЕС (м. Світловодськ) (1954-60 рр.), Середньодніпровській ГЕС (м. Кам'янське) (1956-64 рр.), Дніпровській ГЕС (м. Запоріжжя) (1927-32 рр.) та Каховській ГЕС (м. Нова Каховка) (1950-56 рр.), що докорінно змінило природно-гідрологічний режим річки та просторове планування територій басейну. Після створення дніпровського каскаду ГЕС довжина річки скоротилася до 2145 км, у природному стані в Україні збереглося лише 100 км річища Дніпра, водообмін сповільнився на 14-30 % тощо. Загальна площа водного дзеркала шести водосховищ – 6 979 км² і повним

об'ємом 43,8 км³ води, що відповідно становить 94,7 і 90,8 % до загальної кількості всіх великих водосховищ України [4]. За ці роки у басейні Дніпра також побудовано системи каналів «Дніпро – Донбас»; «Дніпро - Кривий Ріг»; «Північно-Кримський»; «Каховський», водогін «Каховське водосховище – Північне Приазов'я» тощо. Дніпро став основним джерелом водопостачання (включно з питною водою для майже 35 млн. осіб) та гідроенергії в Україні; забір з р. Дніпро забезпечує більш ніж 60% від загальної кількості води, що використовується з річок та морів у державі [4, 5, 6, 7, с. 91]. Дніпровський каскад ГЕС забезпечує електроенергією і водою населення, промисловість (в тому числі ГЕС, АЕС та ТЕЦ) та сільське господарство, він також захистив долину річки від катастрофічних повеней, сприяв подальшому містобудівному розвитку територій: великих міст на берегах Дніпра Києва, Запоріжжя, Канева, Херсона та інших населених пунктів тощо. Разом з тим таке антропогенне втручання у ХХ ст. у природну екосистему річки призвело не тільки до докорінної зміни гідрологічного режиму річки, але і спричинило негативні зміни у просторовому плануванні прибережних територій. Було затоплено велику кількість родючих земель (73,2 тис. га орних та садів; 177,6 тис. га сіножаті та пасовища; 261,5 тис. га лісів тощо) [8], населених пунктів (понад 6 тисяч) [4], історичних пам'яток та місцевостей, унікальних природних екосистем («Великий луг») [9] тощо. Загалом, в ті роки переселили майже 3 млн. осіб [4].

2023 рік вніс зміни у просторове планування басейну Дніпра в районі Каховського водосховища, дамбу якого було підірвано. До теракту водне дзеркало Каховського водосховища становило 2 155 км² з об'ємом води 18,2 км³, рівень води у Дніпрі в цьому місці підіймався на 16 м [10]. Неконтрольоване скидання води спричинило затоплення територій 80 міст та населених пунктів у пониззі Дніпра, руйнацію забудови, об'єктів історико-культурної спадщини, завдання шкоди сільськогосподарським землям, зміненню логістики водопостачання південних регіонів країни тощо [11].

Рік потому, можна констатувати, що до позитивних змін, які впливають на сучасне просторове планування територій цього регіону, віднесено:

- відкриття похованих під водою у 1955-57 рр. територій українського степу «Великого Лугу» з місцями 6 з 8 відомих історичних Січей часів козацтва - Томаківської (існувала в 1564–1593 рр.); Базавлуцької (1593–1630 рр.); Микитинської (1628–1652 рр.); Чортомлинської (1652–1709 рр.); Кам'янської (1709–1711 рр.), що була затоплена частково та Нової (Підпільницької) (1734–1775 рр.) [9, 11];

- новий ліс на 150 тис. га земель колишнього водосховища. Це одно-рослий ліс висотою 2,5-3,5 метри, в ньому зафіксовано до 65 видів рослин, але домінантною є верба, яка займає до 40-50% площі. З часом науковці чекають на початок природного процесу само розріджування, коли

одне дерево залишиться на 10 м [12, 13]. На цих територіях спостерігається формування нової природної екосистеми, яка потребує захисту.

Подальший просторовий розвиток регіону буде залежати від розв'язання питання щодо відновлення або не відновлення водосховища [14]. В будь-якому разі, він має відповідати Порядку денному людства та цінностям Європейської Унії (ЄС).

Список використаних джерел

1. Вишневський В.І., Вортман Д.Я. ДНІПРО, річка [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Видавництво "Наукова думка", 2004. 688 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Dnipro> (дата звернення: 29.10.2024)
2. Дніпро, річка. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дніпро> (дата звернення: 29.10.2024).
3. Басейн Дніпра URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Басейн_Дніпра (дата звернення: 29.10.2024)
4. Характеристика водосховищ дніпровського каскаду // Дегодюк Е. Г. Дегодюк С. Е. Еколого-техногенна безпека України. Київ: ЕКМО, 2006. С. 136.
5. Вишневський В.І., Косовець О.О. Гідрологічні характеристики річок України. Київ: Ніка-Центр, 2003. 324 с.
6. Справочник по водним ресурсам, под. ред. Стрельца Б.И. Киев: Урожай, 1987. 304 с.
7. Рубан Л.І. Архітектурно-ландшафтна організація прибережних та водних територій: монографія. Київ, КНУБА, 2023. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. 347 с. ISBN 978-617-7941-93-3 (електронне видання). DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.7885470>.
8. Національна програма екологічного оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води. Київ, 1997. 92 с. URL: <http://nature.org.ua/dnipro/nacprouk.htm> (дата звернення: 29.10.2024)
9. Хотин Р. Козацька Атлантида. Чому при створенні Каховського водосховища були затоплені Запорозькі Січі? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-kozaky-kakhovske-vodoskhovyshche-zatoplennya-zaporizka-sich/32452329.html> (дата звернення: 29.10.2024)
10. Каховське водосховище. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Каховське_водосховище (дата звернення: 29.10.2024)
11. Рубан Л.І. Історико-культурний потенціал прирічкових територій: методи аналізу, планування та збереження

URL: <https://www.florenceheritech.com/special-session-ukrainian-participants/> (дата звернення: 29.10.2024)

12. Руденко І., Паламарчук П. Замість води – 150 тисяч гектарів густого лісу: еколог розповів про флору на Каховському водосховищі, 2024. URL: <https://suspilne.media/dnipro/749783-zamist-vodi-150-gektariv-gustogo-lisu-ekolog-rozpoviv-pro-floru-na-kahovskomu-vodoshovishi/> (дата звернення: 29.10.2024)

13. Величезний вербовий ліс. Науковці здивовані тим, що побачили на місці Каховського водосховища, 2023. URL: <https://texty.org.ua/fragments/110968/velycheznyj-verbovyj-lis-naukovci-zdyvovani-tym-sho-pobachyly-na-misci-kahovskoho-vodoshovyshta-foto/> (дата звернення: 29.10.2024)

14. «Люди живуть на горищах, замість водосховища – ліс»: рік після руйнування греблі Каховської ГЕС, 2024. URL.: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-lyudy-zhyvut-na-horyshchakh-zamist-vodoskhovyscha-lis-katastrofa-kakhovskadamba/32978921.html> (дата звернення: 29.10.2024).

Рябчук Д.М.

магістрант

ВПІ «Інститут інноваційної освіти КНУБА»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ БУДІВНИЦТВА ОДНОКВАРТИРНОГО ТРИПОВЕРХОВОГО ЖИТЛОВОГО БУДИНКУ

Після пандемії COVID-19 відбулися суттєві зміни в житлових уподобаннях. Багато людей шукають більш просторі житлові варіанти, що дозволяють забезпечити окремі зони для роботи та відпочинку, а також можливість уникнути спільного користування інфраструктурою, як це характерно для багатоквартирних будинків. Тому, в сучасних умовах зростання вимог до комфорту, безпеки та екологічності стимулює розвиток індивідуальної житлової забудови. Будівництво одноквартирного житлового будинку набуває особливої актуальності в сучасному контексті, де соціальні та економічні зміни впливають на житлові потреби населення.

Теоретичні аспекти вирішення проблеми доступності житла через розвиток малоповерхового будівництва в Україні, зокрема економічні механізми зведення доступного індивідуального та одноквартирного житла, були предметом досліджень у роботах таких науковців, як О. Аврамов, Н. Верхоглядова, М. Галянтич, О. Демидов, В. Кислий, В. Омельчук, О. Рубанов та І. Салій. Однак питання, що стосуються переваг і недоліків одно-